

RONDE GEESTELIJKE ERFENIS VAN VAN DEN BERGH

D. Th. Kuiper

Van den Bergh tussen 'de organisatie van 1816' én 'die van 1892'

In zijn zeer lezenswaardige studie over Willem van den Bergh (1850-1890) bespreekt Dr. P. L. Schram ook diens plaats binnen het denken in de Gereformeerde Kerken. Aangezien hij daarbij kritisch ingaat op enkele lijnen die ik, in mijn proefschrift 'De Voormannen' (1972), meende te zien naar de kerkelijke konflikt en in de jaren 1920, wil ik daarop graag reageren.

Volgens Schram was vdB. een prominente aanhanger van het streven naar geplande actie *binnen* de Hervormde Kerk. 'Hij wilde doleren, opdat de plaatselijke kerk zich bekeren zou'. Hij 'zag slechts - binnen de omheining van de bestaande kerk - de kerk van zijn dromen'. Als deze reorganisatie, néé, reformatie zou lukken dan werden in zijn conceptie degenen die zich niet zouden konformer en onder censuur geplaatst en weggezonden. Hij wilde 'inderdaad de kerk niet verlaten, maar hij bedoelde met die kerk iets anders dan de Hervormde Kerk die zich voordeed'. Toen hij merkte dat dit streven niet slaagde zou hij zich verder radikaal aan Kuypers vrije kerk gewijd hebben (Schram, 146-147).

Maar Schram staat afwijzend tegenover de kijk op vdB. als 'representant van een groep . . . die geen uittreding . . . heeft gewild en meer 'open' zou zijn geweest dan Kuiper en de zijnen', zoals C. A. Lingbeek (1929, 147) en D. Th. Kuiper (1972, 143, 321) suggereerden. Schram schrijft: 'Kuiper ziet zelfs een lijn van Van den Bergh naar Ds. J. B. Netelenbos (322). Ten onrechte'. In zijn konklusie (190-191) stelt hij opnieuw dat ik mij vergis als ik meen 'een duidelijke tendens binnen de Gereformeerde Kerken te onderkennen, die op Van den Bergh zou teruggaan'. Immers 'Van den Berghs visie op de dolerende kerken als 'de ware Hervormde', zijn mening dat de theologie aan de VU onderworpen behoorde te worden aan kerkelijk toezicht, zijn appèl om regelmatig te vasten, zijn terugkeer tot de Dordtse Kerkenorde - het is alles aangehoord, soms even uitgetroebd, maar niet blijvend overgenomen, althans niet door de toonaangevende, leidende figuren in de Gereformeerde Kerken'.

Van den Bergh en de Gereformeerde Bond

Daarentegen konkludeert Schram dat vdB., 'die eigenlijk geen af-